

Zajęcia realizowane w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego nr WND-POKL.03.03.02-00-022/08 pt. „*Nauczyciel przedmiotów zawodowych*”, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3. Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA W CZĘSTOCHOWIE

WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA W CZĘSTOCHOWIE

Spółeczno - pedagogiczna działalność Henryka Jordana

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany
ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Jordan Henryk - lekarz, działacz społeczny i twórca parku sportowego dla młodzieży określany jest mianem propagatora prawa dziecka do ruchu i rekreacji. Jako praktyk zainteresowany nowymi tendencjami w naukach o wychowaniu i zachodzącymi przemianami w pedagogice drugiej połowy XIX wieku w ćwiczeniach sportowych i zabawach na świeżym powietrzu dostrzegał wartości zdrowotne, ważne dla nowoczesnego społeczeństwa, narażonego na różnorodne ujemne wpływy rozwijającej się cywilizacji technicznej. Nawiązując do polskich tradycji w zakresie wychowania fizycznego, wykorzystując najnowsze osiągnięcia nauki w Europie Zachodniej i Ameryce Płn., a także opierając się na własnej analizie potrzeb społecznych w tej dziedzinie, opracował oryginalny, uniwersalny, pozaszkolny system wychowawczy na terenie Krakowa.

1. Znaczenie aktywności ruchowej dziecka

Zabawy i gry ruchowe niosą odprężenie i relaks. Tworzą zwartą strukturę, czyli cel, treść przedmiotu, treść ruchowa, zasady organizacji. Od treści ruchowej wyróżnić można na przykład gry bieżne, skoczne, orientacyjno – porządkowe, zręcznościowe, czy z elementami rzutu. Działają wszechstronnie i równomiernie na organizm dziecka. Podnoszą jego wydolność, sprawność fizyczną i umysłową, sprzyjają odprężeniu nerwowemu oraz czynnemu wypoczynkowi. W czasie wykonywania ćwiczeń ruchowych rozwijają się wszystkie cechy motoryki, takie jak: siła, szybkość, zręczność, wytrzymałość oraz umiejętności ruchowe potrzebne w codziennym życiu. Wiążą się one z pojęciem kultury fizycznej. W najdawniejszych czasach formą wychowania fizycznego było wychowanie naturalne, polegające na udziale w życiowych czynnościach dorastającej młodzieży .

Gry ruchowe mają udoskonalić cechy motoryczne dziecka. Cechy motoryczne są to właściwości charakteryzujące czynności narządu ruchu człowieka. Ruchy wykonywane przez dziecko mogą być rozmaite: proste i złożone, krótkie i długie, szybkie i powolne, silne i delikatne itd.

Główne cechy motoryczne to:

- siła,
- wytrzymałość,
- szybkość,
- zwinność,

Między cechami motorycznymi istnieje pewna współzależność sterowania przez układ nerwowy .

Zabawy ruchowe wyczerpują wszystkie rodzaje właściwych człowiekowi naturalnych ruchów, stając się w ten sposób uniwersalnym środkiem wychowania fizycznego. Większość zabaw ruchowych związana jest z ruchami wykonywanymi przy pomocy podstawowych dużych grup mięśniowych, a nie pojedynczych mięśni przystosowanych do dokładnych, drobnych ruchów.

Ruchy w zabawach wykonywane są w swoich najbardziej naturalnych formach i w różnych połączeniach, nie ograniczonych żadnymi warunkami. Wyróżniają się równocześnie bogactwem umysłowej treści, żądając od bawiących się skupienia uwagi, zdolności i orientacji, napięcia woli itd. Zabawy ruchowe dzieci w wieku od jednego do sześciu lat wzmacniają wszystkie części ciała dzieci, tak zewnętrzne, jak i wewnętrzne. Powiększają siłę mięśni, rozwijają koordynację i zręczność ruchów, a także zwiększają fizyczną wytrzymałość dzieci oraz kształtują prawidłową postawę ciała.

Zabawy wywierają także znaczny wpływ na rozwój zmysłów, zwłaszcza wzroku, słuchu, dotyku i wrażliwości mięśniowej, odgrywają wielkie znaczenie w procesie wychowania.

2. Henryk Jordan – lekarz i działacz społeczny

Jordan Henryk (1842-1907) to lekarz, działacz społeczny, propagator prawa dziecka do ruchu i rekreacji, twórca parku sportowego dla młodzieży . Urodził się w Przemyślu. Ojciec Henryka był prywatnym nauczycielem, a matka prowadziła pensjonat dla dziewcząt, najpierw w Tarnopolu, a potem we Lwowie. Henryk uczęszczał do gimnazjum w Tarnowie. Zagrożony wydaleniem ze szkoły za udział w manifestacjach patriotycznych, wyjechał do Triestu, gdzie w 1862 r. zdał egzamin dojrzałości w języku włoskim. Studia medyczne rozpoczął we Wiedniu. Kontynuował je w latach 1863-1871 na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie .

Odbywał liczne podróże studyjne, m. in. do Berlina, Nowego Jorku i Szwecji.

W 1881 r. został członkiem Rady Miejskiej miasta Krakowa.

Działał aktywnie w komisji sanitarnej, z uwagi na co często składał interpelacje dotyczące stanu zdrowia młodzieży rzemieślniczej. Postulował wprowadzenie nauki w gniazdach Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Wygłaszał odczyty na temat wpływu higieny na zdrowie, życie i pracę człowieka. Poglądy swoje propagował także na łamach czasopisma „Przewodnik Higieniczny”. W latach 1895-1902, będąc posłem do Sejmu Krajowego, apelował o poprawę warunków sanitarnych w polskich szpitalach. Trzykrotnie był prezesem Krakowskiego Towarzystwa Lekarskiego, założycielem i przewodniczącym Towarzystwa Opieki i Zdrowia. Wystąpił m. in. z inicjatywą budowy tanich mieszkań dla robotników, jak również powołał do życia Stowarzyszenie Młodych Rzemieślników, Stowarzyszenie dla Dożywiania Ciepłą Strawą Ubogich Dzieci, Polski Związek Katolicki Uczniów Rękodzielniczych i Robotniczych oraz Stowarzyszenie Tanich Mieszkań dla Robotników, a od 1892 r. przewodniczył Stowarzyszeniu ku Niesieniu Pomocy Ubogim Uczniom Szkół Ludowych .

Jordan szczególnie interesował się nowymi tendencjami w naukach o wychowaniu i zachodzącymi przemianami w pedagogice II połowy XIX wieku. W ćwiczeniach sportowych i zabawach na świeżym powietrzu dostrzegał wartości zdrowotne, ważne dla nowoczesnego społeczeństwa, narażonego na różnorodne ujemne wpływy rozwijającej się cywilizacji technicznej. Opierając się na własnej analizie potrzeb społecznych Nawiązując do polskich tradycji w zakresie wychowania fizycznego, wykorzystując najnowsze osiągnięcia nauki w Europie Zachodniej i Ameryce Północnej opracował uniwersalny, pozaszkolny system wychowawczy, który zrealizował na terenie Krakowa.

Od Rady Miejskiej m. Krakowa, w 1889 r. wydzierżawił teren, położony na błoniach krakowskich, celem urządzenia placu zabaw dla dzieci i młodzieży. Powstał tam wielofunkcyjny park, na terenie którego zasadzono drzewa i krzewy, boiska wyposażono w sprzęt sportowy, wybudowano pomieszczenia na wypadek deszczowej pogody, łazienki z natryskami oraz ustawiono posągi wybitnych Polaków .

Punktem wyjścia dla systemu wychowawczego było stworzenie warunków rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży. Oceniając krytycznie nadmierny indywidualizm dążył do wyrabiania nawyków i przyzwyczajień życia zespołowego. Miał na uwadze wszechstronne kształtowanie osobowości pod względem: fizycznym, umysłowym, politechnicznym, moralnym i estetycznym . Wprowadzone warsztaty miały cele wychowawcze i społeczne, szczególnie ważne w warunkach regresu gospodarczego Galicji. Ideę wychowania patriotycznego i przysposobienia obronnego realizował „Pułk Dzieci Krakowskich” .

Park stał się także wzorowym ośrodkiem wychowania pozaszkolnego i rekreacji dla dzieci i młodzieży. Ze względu na zastosowane nowoczesne metody wychowawcze wyprzedził podobne instytucje za granicą. Inicjatywa Jordana zapoczątkowała szerszy ruch społeczny w innych dzielnicach Polski. Warto wspomnieć, że Warszawskie Towarzystwo Higieniczne, otrzymało od magistratu m. Warszawy tereny na place gier i zabaw dla młodzieży, zaś fundusze na zagospodarowanie tych terenów uzyskano z zapisu przemysłowca Wilhelma Raua. Ogrody Raua krzewiły jordanowską ideę zabaw i rekreacji na całym obszarze Królestwa Polskiego. Już przed pierwszą wojną światową był to pełnowartościowy system wychowania pozaszkolnego.

Henryk Jordan zmarł 18 maja 1907 r. w Krakowie. Biografowie podkreślają, że zasłużył na tytuł pioniera nowoczesnego wychowania fizycznego i czołowego przedstawiciela europejskiej myśli pedagogicznej.

Park dr Jordana stał się nowatorską inicjatywą programów wychowawczych. Zasługi Jordana są tak wielkie, dzieło jego tak oryginalne, że została pamięć potomnych w postaci nazwania wszystkich instytucji tego rodzaju w Polsce Ogrodami Jordanowskimi

Podstawowym założeniem systemu wychowawczego dr Jordana była deklaracja ideowa: Każdemu, który w przyszłość patrzy i pragnie, byśmy jako naród polski wśród burz wieków ostali się i żyli, musi na tym zależeć, byśmy fizycznie byli tędzy i by nas było coraz więcej. Inaczej rzecz daremna – coraz liczniejsi a silniejsi nasi sąsiedzi musieliby nas strawić; to nie fantazja, innej alternatywy niema. Wielkość narodu zależy przede wszystkim od rozwoju fizycznego jego mieszkańców, a wszystkim tym, co się robi dla zdrowia ludu, utrwalamy fundamenta potęgi i chwały całego narodu .

W czasie zajęć w Parku zwracano uwagę nie tylko na dokładne wykonywanie ćwiczeń, ale również na dyscyplinę w zastępach, postuszeństwo w wypełnianiu rozkazów, porządek i poprawne zachowanie. W zajęciach w Parku brała udział młodzież szkolna i rzemieślnicza. Młodzież szkolna, podzielona na grupy, uczestniczyła w zajęciach po lekcjach szkolnych, natomiast rzemieślnicza w niedziele i święta. Na czele każdej grupy stał przewodnik, którego zadaniem było organizowanie i prowadzenie zabaw i gier. Plany zajęć były szczegółowe i starannie opracowane pod kierunkiem prof. Jordana. Park H. Jordana stał się ośrodkiem opracowywania szerszych programów wychowawczych. Nowatorską inicjatywą wychowawczą było kształcenie politechniczne. Jordan wprowadził warsztaty pracy ręcznej. Miały one cele wychowawcze, kształcące i społeczne, szczególnie ważne w warunkach zacofania gospodarczego Galicji.

Idea jordanowska, poparta przez środowiska lekarskie i pedagogiczne oraz znaczną część nauczycieli wychowania fizycznego, spowodowała przewrót w dotychczasowych zapatrywaniach na treść i formy wychowania fizycznego i jego funkcje zdrowotno - pedagogiczne w procesie rozwoju dzieci i młodzieży w Polsce.

Prof. Henryk Jordan kładł nacisk przede wszystkim na wychowawczą funkcję zabaw ruchowych na wolnym powietrzu. Pogląd ten był wynikiem jego własnych przemyśleń i krytycznego stosunku do metod wychowawczych w ówczesnym szkolnictwie galicyjskim

Swoje stanowisko przedstawił w 1891 roku w odczycie pt. „O zabawach młodzieży”, wygłoszonym w sali Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” we Lwowie: stwierdzono wielokrotnie, że po długiej a żywej zabawie powraca (młodzież) bez przymusu do poważnej pracy ... gdyż zabawa jest źródłem, aby człowiek mógł dobrze ... wyższe zadania życia wypełniać, aby swe ciało w zdrowiu, umysł w świeżości, a duszę w harmonii z zdrowym ciałem utrzymywał. Chłopak, który w młodości przywykł do tego, poświęci z czasem z pewnością swój interes interesowi wielkiemu – ojczyźnie ... ale przede wszystkim myślimy o tym, byśmy fizycznie byli dzielniejsi, byśmy nie zginęli, by nas było coraz więcej, a nie mniej, więc o zdrowie naszego ludu, o dzielność naszej młodzieży dbajmy dla przyszłości ojczyzny .

Jordan podkreślał naturalną potrzebę aktywności ruchowej w gronie rówieśników i ukazywał społeczne i wychowawcze funkcje gier i zabaw na otwartej przestrzeni. Funkcja kształcąca zabawy ma na celu, zdaniem Jordana, wyrabianie umiejętności potrzebnych w życiu społecznym oraz cech: wytrwałości, cierpliwości i panowania nad sobą, umiejętności wygrywania i przegrywania, podporządkowania ale i wyrażania swych myśli i pomysłów. Zdaniem Jordana zbiorowe zabawy ruchowe wyrabiają orientację, uczą samodzielności, pobudzają do czynów, kształtują dojrzałą osobowość młodego człowieka. Henryk Jordan objął opieką wychowawczą młodzież rzemieślniczą, szczególnie tą oddaloną od domu rodzinnego, pozbawioną opieki rodziców i godziwych rozrywek w dni wolne od pracy. Tej grupie młodzieży postanowił udostępnić park także w niedziele i święta. Pierwsze zajęcia miały na celu podniesienie poziomu higieny osobistej, następnie zaczęto realizować nakreślony program wychowawczy.

Jordan jest założycielem Polskiego Związku Uczniów Rękodzielniczych i Robotniczych. Był też organizatorem nauki śpiewu chóralnego - utworzył chór „Harmonia” i orkiestrę. Zespoły te cieszyły się dużą popularnością. Wspomnieć warto, że pod pomnikami sławnych Polaków śpiewano pieśni patriotyczne, Jordan zaś wygłaszał pogadanki, zaszczepiając miłość do Ojczyzny i wytyczając perspektywy walki o wolność . Chcąc ściągnąć zimą jak najwięcej młodzieży rzemieślniczej, z własnych funduszy organizował dożywianie: śniadania i podwieczorki, a najpilniejszym uczestnikom wręczał nagrody w postaci książeczek kasy oszczędnościowej z pierwszą wpłatą.

Duży wpływ na zwiększenie frekwencji miało wprowadzenie mundurków, którą młodzież mogła nabyć po niskich cenach, rozłożonych na raty. W ten sposób utworzone zostały dwa umundurowane i zdyscyplinowane zastępy. Każdy kolejny sezon zimowy kończył się w miesiącu kwietniu pokazem sprawności fizycznej młodzieży rzemieślniczej.

Młodzież brała również udział w wycieczkach krajoznawczych oraz w festynach kościuszkowskich, w których młodzież występowała w roli kosynierów w inscenizowanych scenach Bitwy Racławickiej.

Park Jordana był też pierwszym ośrodkiem przysposobienia wojskowego młodzieży polskiej. Młodzi chłopcy biorący udział w ćwiczeniach wojskowych ubierali się w mundurki. Starszą młodzież uczono obchodzenia się z bronią.

Jordan był przekonany, że stworzył prawdziwą szkołę nie tylko karności

i dyscypliny, ale również kształcenia postaw patriotycznych. Młodzieżowe zastępy wojskowe miały swój sztandar w kolorze biało-niebieskim z herbem Krakowa i napisem – I Pułk Dzieci Krakowskich. Wyróżniający się w ćwiczeniach chłopcy mogli zdobyć stopień dobosza lub chorążego. Pułk ten włączył się w walkę o niepodległość Polski.

Działalność wychowawcza Parku była w kierunkowania na budzenie zapału do pracy i wysiłku oraz zgodnego życia zespołowego i społecznego. Organizowane imprezy, zwłaszcza na zakończenie roku szkolnego miały na celu kształtowanie postaw patriotycznych.

W 1906 roku Jordan wprowadził do Parku podstawowe formy kształcenia politechnicznego. Dla młodzieży szkół średnich założył warsztaty: stolarski, tokarski i ślusarski oraz uprawę działek kwiatowo-warzywnych. W zajęciach warsztatowych i pracy w ogródkach upatrywał walory wychowania moralnego, zwłaszcza wyrabianie obowiązkowości, sumienności, silnej woli dyscypliny i poszanowania dobra społecznego.

Jordan został członkiem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych (TNSW). Zarówno na Walnych Zgromadzeniach, jak i w Kole Krakowskim Towarzystwa wygłaszał cykle odczytów, m.in. na temat współpracy domu ze szkołą, podniesienia poziomu higieny i potrzeby zatrudnienia lekarzy szkolnych.

Koło Krakowskie TNSW skierowało petycję do Wydziału Towarzystwa we Lwowie, a ten z kolei do Rady Szkolnej Krajowej i ministerstwa we Wiedniu, o zatrudnienie w szkołach średnich lekarzy szkolnych, wprowadzenie obowiązkowej nauki gimnastyki, zabaw ruchowych w czasie dużej przerwy – zawsze pod opieką nauczycieli oraz wydłużenie przerw między lekcjami z 5 do 10 minut i długiej przerwy do 30 minut Jordan podjął też starania o kształcenie nauczycieli wychowania fizycznego na poziomie akademickim.

Realizację planu rozpoczął od zorganizowania kursów dla przewodników, czyli organizatorów gier i zabaw w Parku. Uczestnicy kursów rekrutowali się z pośród nauczycieli szkół ludowych i działaczy Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.

W 1895 roku otwarto w Uniwersytecie Jagiellońskim dwuletnie kursy dla nauczycieli wychowania fizycznego. Podobne uruchomiono również i w Uniwersytecie we Lwowie.

Słuchaczami kursów byli studenci Wydziału Filozoficznego i Lekarskiego, później przyjmowano również absolwentów seminariów nauczycielskich.

W 1913 roku, już po śmierci Jordana, przekształcono je w Studium Wychowania Fizycznego, co nadało rangę wychowaniu fizycznemu przedmiotu uniwersyteckiego. Ten model studiów był realizowany w Polsce w latach międzywojennych.

Tradycja Parku jordanowskiego ożyła po drugiej wojnie światowej, dopiero po przełomie październikowym 1956 roku. Powołano wówczas Obywatelski Komitet Obchodów 50-tej rocznicy śmierci jego założyciela. Komitet przekształcił się w Towarzystwo Parku im. Dr H. Jordana. Opracowano statut i program działalności, wybrano zarząd, zrekonstruowano teren oraz wznowiono działalność.

Towarzystwo Parku organizuje obecnie uroczyste obchody świąt państwowych, m.in.: rocznice uchwalenia Konstytucji 3 Maja i Święto Niepodległości. Z tej okazji odbywają się konkursy plastyczne dla dzieci, przeglądy pieśni patriotycznych i zawody sportowe.

Zakończenie

Podsumowując wskazać należy, że Henryk Jordan, jako jeden z pierwszych w świecie i Europie, a pierwszy na ziemiach polskich, wyprowadził wychowanie fizyczne z zamkniętych i dusznych sal gimnastycznych na wolne powietrze i słońce oraz wskazał na nowoczesne środki wychowania fizycznego, tj. na ćwiczenia gimnastyczne oraz gry i zabawy w środowisku naturalnym przy pełnym wykorzystaniu świeżego i czystego powietrza i słońca. Był pionierem, który przełamał bierną postawę społeczeństwa polskiego na polu kultury fizycznej i wskazał na potrzebę powszechnego i masowego wychowania fizycznego młodego pokolenia – zdrowego i zdolnego nie tylko do pracy, lecz i do walki o wolną ojczyznę” .

Studiując pedagogiczną spuściznę Henryka Jordana należy zwrócić szczególną uwagę na podstawowe idee systemu wychowawczego, a mianowicie: krytycznie podchodził do indywidualizmu, który jawił się w postawach Polaków, eliminując go w swej pracy wychowawczej poprzez kształtowanie, wyrabianie nawyków oraz przyzwyczajień do życia zespołowego, harmonijnego i zgodnego; za główny cel wychowania stawiał zawsze wychowanie zespołowe i kształtowanie wszechstronne jednostki pod względem fizycznym, umysłowym, politechnicznym, moralnym i estetycznym. Praca wychowawcza w Parku Jordana polegała przede wszystkim na tym, aby dzieci i młodzież zaprawiać do życia w zespole. Pokolenie istot młodych uczono karności i dyscypliny oraz przygotowywano do realizacji wcześniej postawionych celów, zadań gdzie miało to miejsce podczas ćwiczeń gimnastycznych, gier czy zabaw w zespole. Esencją wychowania zespołowego było ukierunkowanie na wszechstronne wychowanie indywidualne dzieci i młodzieży.

Nie sposób nie wskazać, że prężność fizyczna odgrywała najistotniejszą rolę wśród składników, które miały znaczący wpływ na rozwój indywidualny wychowanka. Szczególny akcent kładł na ćwiczenia fizyczne. Zdaniem Jordana systematyczne uprawianie prowadzi do stabilności, zaś najefektywniejszym sposobem na pozbycie się nadmiernego zasobu energii życiowej zapewniają młodzieży ćwiczenia fizyczne – porą letnią: gry, zabawy ruchowe oraz gimnastyka, a z kolei zimową: ślizgawka i praca ręczna .

Funkcję zabawy upatrywał na następujących płaszczyznach: zdrowotno – rozwojowej i wychowawczej. Gry i zabawy są jego zdaniem pewnym zaspokojeniem naturalnej potrzeby aktywności ruchowej, wyrażają podstawowe umiejętności, kształtują cechy osobowości takie jak: stateczność, dyscyplinę, panowanie nad sobą, możliwość wyrażania swoich myśli.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt pt.: „Nauczyciel przedmiotów zawodowych” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Do kluczowych zaś metod oddziaływania wychowawczego na wychowanków należały: wzór życia, subtelność pedagogiczna, dokładność i systematyczność w pracy, optymizm pedagogiczny oraz umiejętność zjednywania sobie wychowanków. Dzięki tym przymiotom darzony był przez swych wychowanków olbrzymim zaufaniem i wdzięcznością.

WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA W CZĘSTOCHOWIE

www.wsz.edu.pl

Dziękuję za uwagę

Prof. M. J. Żmichrowska

zajęcia przeprowadzone w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego nr WND-POKL.03.03.02-00-022/08 pt. „*Nauczyciel przedmiotów zawodowych*”, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3. Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt pt.: „*Nauczyciel przedmiotów zawodowych*”
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego